

5:e söndagen i Fastan (21 mars)

Júdica – Gud, **skaffa mig rätt**, försvara min sak mot ett hjärtlöst folk (Ps. 43)

I vår kyrkas nuvarande ordning firas i år Jungfru Marie bebådelsedag denna söndag. Här följer den ordinarie Fastesöndagen. Bebådelsedagen kommer på sitt traditionella datum senare i veckan.

Hebr. 9:11-15

Kristus har kommit som överstepräst för ett nytt förbund, med allt det goda det för med sig. Han har gått genom det stora och fullkomliga tält, som inte är gjort av människor och därför inte tillhör den här världen. En gång för alla gick han in med blod i helgedomen, inte med blod från getter och kalvar, utan med sitt eget blod, och åstadkom så en evig återlösning.

Om nu blodet från getter och tjurar och askan från en kviga, som stänktes på de orena, kunde helga dem så att de till det yttre blev rena, hur mycket mer ska då inte blodet från Kristus rena våra samveten från döda gärningar, så att vi kan tjäna den levande Guden. Kristus bar ju fram sig själv som ett felfritt offer åt Gud genom kraften i den eviga Anden.

Kristus är alltså medlare i ett nytt förbund, för att de kallade ska få det utlovade eviga arvet, nu när han dött för att befria dem från överträdelserna som de begått under det första förbundet.

Under Fastans första veckor har mycket uppmärksamhet riktats mot dopkandidaterna i förberedelserna för deras dop, och mot botgörarna när de gjorts redo att återupptas i församlingens gemenskap. Det troende folket har uppmanats att fundera över sin tros grund och fasthet, och insett att eftertanke och bot är nödvändigt för alla.

Nu under de två sista veckorna, Passionstiden, riktas uppmärksamheten mot Jesus. Att han gick mot sitt lidande har tidigare lyfts fram. Nu låter kyrkan honom framträda som den som offerar sig för våra synder "som överstepräst för ett nytt förbund".

I Jerusalems tempel hade offer dagligen framburits. Det hade skett för att uttrycka tacksamhet till Gud och för att fördjupa gemenskapen med honom. Men många hade varit offer för att få förlåtelse och försoning. Särskilt gällde det offren på Försoningsdagen, då översteprästen för enda gången under året gick in templets innersta rum, det 'Allraheligaste', med blod av offerdjur (3 Mos. 16).

Nu skulle Jesus föra den offertjänsten till fulländning. Han skulle inte gå in i det jordiska templet utan i det himmelska, som den jordiska helgedomen var en avbild av (2 Mos. 25:40, Hebr. 8:5). Och han skulle komma med sitt eget blod, han skulle själv vara offerlammet. Det blev då ett försoningsoffer "en gång för alla".

(5:e söndagen i Fastan)

Joh. 8:46-59

Jesus sa: "Finns det någon av er som kan bevisa att jag har syndat? Varför tror ni inte på mig, trots att jag talar sanning? Men den som är av Gud lyssnar till Guds ord. Ni lyssnar inte, därför att ni inte är av Gud."

Judarna svarade: "Du är inget annat än en samarier som är besatt av en ond ande!"

Men Jesus svarade: "Nej, jag är inte besatt. Jag ärar min Fader, men ni hånar mig. Jag söker inte min egen ära, men det finns en som söker, och det är han som dömer. Ja, sannerligen säger jag er: den som håller mitt ord ska aldrig i evighet dö."

Då sa judarna: "Nu vet vi att du är besatt av en ond ande. Abraham dog, så också profeterna. Och så säger du att den som håller ditt ord aldrig i evighet ska dö! Du menar alltså att du är större än vår förfader Abraham? Han dog, så också profeterna. Vem tror du att du är?" Då svarade Jesus: "Om jag förhärligar mig själv, så betyder min härlighet ingenting. Men det är min Fader som förhärligar mig, han som ni påstår är er Gud. Ändå känner ni honom inte, men jag känner honom. Om jag sa att jag inte känner honom, skulle jag vara en lögnare som ni. Men jag känner honom och håller hans ord. Er far Abraham gladdes åt att få se min dag. Och han fick se den och blev glad."

Judarna sa: "Du är inte ens femtio år, hur skulle du ha kunnat se Abraham?"

Jesus svarade: "Ja, sannerligen säger jag er: jag är – redan innan Abraham ens var född."

Då tog de upp stenar för att kasta på honom, men Jesus försvann därifrån och lämnade templet.

När den gamla kyrkan gick in i Passionstiden, för att minnas Jesu lidande, hans 'passion', var inriktningen en annan än senare. Under medeltiden och på nytt med pietismen på 16-1700-talet ville man bli känslomässigt berörd. Man kände medlidande (i dubbel bemärkelse) med Jesus. Att Guds Son hade delat mänskligt lidande var en källa till tröst.

Tidigare tog man sig an skeendet mer med teologisk eftertanke. Det märks på den här veckans evangelieavsnitt. De går inte direkt in på lidandeshistorien, utan uppehåller sig med frågor om varför det hände, och vad Jesus när motsättningarna växte, lärde om Guds avsikter.

Så har vi i dagens evangelium en motsvarighet till epistelns budskap om offret "en gång för alla". När man frågade Jesus om han verkligen menade att han var större än Abraham, sade han att han fanns före Abraham. Han är Guds Son av evighet. Därför kan det offer han skall frambära vara ett offer med evig verkan.

Denna söndag stängde man altarskåpen och hängde för krucifixen, och så görs på nytt på många håll. Det beror till dels på evangeliets ord att "Jesus försvann därifrån". Men främst anger det att kyrkan anlägger sorgdräkt, när Frälsaren nu går mot sin död.

* * *

Herrens bön i Fastetid

Förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro

Genom sitt offer på korset har Kristus försonat oss med Gud. Vi har medverkat till det onda, och inser att vi har ansvar för vad vi gjort. Vi är därför i behov av förlåtelse, och måste ständigt be om det – lika 'dagligen' som vi ber om bröd. Bönen tycks sätta vår vilja att förlåta våra medmänniskor som förutsättning för Guds förlåtelse. Men det nära sambandet markeras av Jesus, t.ex. i liknelsen om den obarmhärtige medtjänaren (Matt. 18). Vi ber om hjälp att kunna medverka till att bruten gemenskap återupprättas.

* * *

Dagens namn i almanackan (Bengt) minner oss om klostergrundaren **Benedikt**.

Han var en italiensk munk, som i början av 500-talet formade det västerländska munkväsendet. Han kom från Nursia i centrala Italien och grundade 529 i Monte Cassino söder om Rom, ett kloster som kom att bli ett centrum för kristen kultur.

Där utformades hans klosterregel, en förening av erfarenheter från både öst- och västkyrkan. Utmärkande är att varje munk utöver bön och studier också skall delta i det praktiska arbetet i klostret. Regeln blev grunden för benediktinorden. Klostren kom att få stor betydelse i den tidiga medeltidens kaotiska Europa, och påven Paulus VI nämnde honom därför som skyddspatron för Europa (tillsammans med missionärerna i Östeuropa Kyrillos och Methodius). Han dog denna dag 547.

Vi kan denna dag också minnas ärkebiskopen och martyren **Thomas Cranmer**.

Han blev 1533 den förste icke-romerske ärkebiskopen i England vid reformationen under Henrik VIII. Han spelade i mycket samma roll som Laurentius Petri i vår kyrka och utarbetade bl.a. *Book of Common Prayer*, den anglikanska kyrkohandboken.

Han drabbades dock av att reformationen i England fick ett blodigare förlopp än hos oss: vid den katolska reaktionen under den 'blodiga' Maria brändes han som kättare denna dag 1556.

Måndag i 5:e veckan i Fastan (22 mars)

Jona 3:1-10

HERRENS ord kom till Jona för andra gången:

“Ge dig iväg, gå till den stora staden Nineve, och förkunna för dem vad jag ger dig att säga.” Jona gav sig i väg och gick till Nineve så som HERREN hade sagt.

Nineve var en väldig stad inför Gud. Det tog tre dagar att gå genom den. Jona gick till staden, gick genom den under en dag och predikade: “Om fyrtio dagar ska Nineve förstöras!” Nineves befolkning trodde Gud och utlyste en fasta. Alla, från den störste till den minste, klädde sig i säcktyg.

När nyheterna nådde fram till kungen i Nineve steg denne ner från sin tron, tog av sig sin mantel, klädde sig i säcktyg och satte sig på bara marken. Sedan gick det ut ett påbud i Nineve på kungens och hans stormäns befallning:

“Låt ingen, vare sig människa eller djur, nötboskap eller småboskap, smaka något, låt dem varken gå i bet eller dricka vatten. Både människor och djur ska kläs i säcktyg, och var och en ska ropa högt till Gud och vända om från sina onda levnadssätt och sina våldshandlingar. Vem vet? Kanske vill Gud då ångra sig, visa barmhärtighet och hålla tillbaka sin glödande vrede, så att vi inte går under.”

När Gud såg vad de gjorde, hur de vände om från sina onda levnadssätt, visade han barmhärtighet. Gud ångrade det onda han hade hotat dem med och fullföljde det inte.

Med sina gudomligt givna budskap förebådade profeterna Messias. Deras profetior gick i uppfyllelse med Jesus. Profeten Jona blir annorlunda: han förebådar Kristus med sitt liv. Det som händer med honom anger sådant som skall fullkomnas genom Jesus.

Redan tidigt i Fastan påminnes vi om Jona. Jesus sade att som Jona hade varit tre dagar i den stora fisken, så skulle han själv vara i 'jordens hjärta' i tre dagar (se onsdag i 1:a veckan). Även om ingången var olika, Jona försökte fly från Gud, Jesus fullföljde sin kallelse, så var det ett gudomligt mönster som upprepades.

Sedan Jona blivit räddad från fisken förnyades den kallelse Gud hade gett honom. Nu gjorde han inget motstånd, och hans insats blev välsignad. Människorna i Nineve fick 40 dagar på sig. De tog till sig den gudomliga varningen, fastade och gjorde bot. Gud mötte dem då med barmhärtighet.

Budskapet att Jona var sänd till andra än det judiska gudsfolket, och att de fick del av Guds godhet, var något för dopkandidaterna att glädja sig över. Också de kom från andra folk, och skulle nu upptas i det nya gudsfolket, kyrkan. Och botgörarna påminnes om att Gud tar sig an "den som i sitt inre är förkrossad och bedrövad" (Ps. 51:19).

(Måndag i 5:e veckan i Fastan)

Joh. 7:32-39

Fariseerna och överstepräster skickade ut några män ur tempelvakten för att gripa Jesus. Jesus sa: "Jag kommer bara att stanna hos er en kort tid till. Sedan ska jag återvända till honom som har sänt mig. Ni ska söka efter mig men inte hitta mig, för där jag är, dit kan ni inte komma."

Då sa judarna till varandra: "Vart tänker han ta vägen, eftersom vi inte ska kunna hitta honom? Tänker han gå till dem som bor kringsspridda bland greker? Ska han undervisa greker? Vad menar han när han säger: 'Ni ska söka efter mig, men inte hitta mig, för där jag är, dit kan ni inte komma'?"

På sista dagen, som var lövhyddefestens höjdpunkt, stod Jesus upp och ropade: "Om någon är törstig så kom till mig och drick! Den som tror på mig, ur hans inre ska strömmar av levande vatten flyta fram såsom det står skrivet." Med detta menade han Anden, som de som trodde på honom skulle få. Men Anden hade inte kommit än, eftersom Jesus ännu inte hade förhärligats.

Evangeliet visar upp motsatsen till dagens första textläsning. Där hörde vi hur kungen och folket i Nineve lyssnade till Jona och gjorde bot. Här kommer män utsända av de andliga myndigheterna för att gripa Jesus. Det främmande folket kände igen Guds röst, Jesu landsmän försöker tysta den.

Som ofta i Johannesevangeliet talar Jesus så att det kan förstås på olika sätt. När han säger att han skall lämna dem, uppfattar de det som att han flyr sin väg. De undrar om han tänker söka bättre lycka hos judar i förskingringen och bland hedningar.

Jesus talade naturligtvis om sin korta tid på jorden, som snart var slut. Han hade blivit sänd av Fadern, och han skulle återvända till honom. Men först skulle han 'förhärligas', och med det menas hela frälsningskeendet: lidande, död, uppståndelse och himmelfärd.

Det skulle bli en fortsättning. När Jesus återvände till Fadern, skulle Anden sändas (Joh. 16:7). Det är i denna nya tid vi nu lever. I en värld där allt förr eller senare vissnar, fyller Guds Ande vårt liv med 'levande vatten'. I dopets vatten förenades vi med Kristus, och fick del av Anden. Vid konfirmationen bekräftades Andens gåva. "Sänd din Ande i våra hjärtan", ber vi i nattvardsbönen.

* * *

Detta är en dag att minnas påven **Victor**.

Hans avgörande insats i kyrkans historia ägde rum vid den s.k. påskstriden, som hade att göra med datum för påskfirandet.

Kyrkan hade naturligtvis övertagit den judiska traditionen att förlägga Påskan till första fullmånen efter vårdagjämningen. Men i Rom liksom i större delen av kyrkan hade man gjort den förändringen att Påskdagen förlades till kommande söndag. Eftersom man firade varje söndag som veckans uppståndelsedag, ville man låta också Påskdagen infalla på en söndag. I delar av kyrkan, bl.a. i Mindre Asien, behöll man dock den judiska seden att fira Påsk på dagen för fullmåne oberoende av veckodag. Påven Victor drev då, med en hel del motstånd, igenom att man skulle ha samma sätt att beräkna Påskan i hela kyrkan.

År 325 fastställde det första kyrkomötet i Nicea beslutet, och det är ju det sätt att beräkna datum för Påsken, som fortfarande tillämpas. Att datum för Påsken i öst- och västkyrkan ofta skiljer sig åt beror bl.a. på att våra kalendrar har olika sätt att fastställa 'påskterminen'.

Han blev martyr 198.

Tisdag i 5:e veckan i Fastan (23 mars)

Den första läsning är ur den apokryfiska boken 'Tillägg till Daniel' .

Till.Dan. C:29-42

Babylonierna gick till kungen och sade: "Utlämna Daniel åt oss, annars dödar vi dig och din familj!" När kungen märkte hur hårt de ansatte honom fann han sig tvungen att utlämna Daniel åt dem, och de kastade honom i lejongropen. Där var han i sex dagar. Det fanns sju lejon i gropen, och de brukade få två människor och två får varje dag, men nu gav man dem ingenting, för att de skulle äta upp Daniel.

I Judeen levde profeten Habackuk. Han hade kokat soppa och lagt i brödbitar och var på väg till åkern med skålen för att ge åt skördefolket. Då sade Herrens ängel till Habackuk: "Ta maten du har där till Daniel i lejongropen i Babylon." Habackuk svarade: "Herre, jag har aldrig varit i Babylon, och gropen känner jag inte till." Men Herrens ängel lade handen på hans hjässa, lyfte honom i håret och förde honom i sin andes stormvind till Babylon och satte ner honom vid gropen. Habackuk ropade: "Daniel, Daniel, här får du den måltid som Gud har sänt dig!" – "Du har alltså tänkt på mig, Gud, du överger inte dem som älskar dig", sade Daniel. Han reste sig och åt, och Guds ängel förde genast Habackuk tillbaka hem.

Den sjunde dagen kom kungen för att begråta Daniel. Han gick fram till gropen och såg ner, och där satt Daniel. Då utropade han med hög röst: "Stor är du, Herre, Daniels Gud, det finns ingen annan än du!" Han drog upp Daniel, men de skyldiga, som hade försökt förgöra honom, kastade han i gropen, och de blev omedelbart uppätta inför hans ögon. *(Bibel 2000)*

I sin fångenskap i Babylon vägrade profeten Daniel att överge sin tro. Han blev då anklagad och av en motvillig kung kastad i en grop med lejon. Men lejonen rörde honom inte, och när kungen fann honom oskadd, prisade han Daniels Gud som hade beskyddat honom (Dan. 6).

I jämförelse med den kanoniska Daniels bok är skildringen i det apokryfiska Tillägget förkortad. Daniel är dock i lejongropen sex dagar, inte bara en natt. Det som läggs till är skildringen av hur Gud sände profeten Habackuk med hjälp till Daniel. (Gud förflyttar profeter genom att lyfta dem i håret, så gjorde han också med Hesekiel, Hes. 8:3.)

Liksom med Jona förebådar händelser i profeten Daniels liv vad som skall hända med Messias. Också Jesus skulle föras ner i en 'lejongrop', "nederstigen till dödsriket" skulle vara en del av dopkandidaternas beaktelse. Redan i Jerusalem angreps han som av jagande rovdjur.

Också profeten Habackuk blir en förebild. Han är som en diakon på väg med hjälp till människor tyngda av möda. Nu sänds han till en man i dödsfara. Kallelsen består – att hjälpa tyngda och plågade medmänniskor är en uppgift för varje kristen. Och det gäller att vara uppmärksam på vem Gud vill sända oss till.

(Tisdag i 5:e veckan i Fastan)

Joh. 7:1-13

Jesus vandrade omkring i Galileen. Han ville hålla sig borta från Judeen, eftersom judarna var ute efter att döda honom. Men snart var det dags för lövhyddfesten, och Jesus bröder sa till honom: "Du borde gå härifrån till Judeen, så att också dina lärjungar får se vad du gör. Ingen som vill bli känd håller sin verksamhet hemlig. När du nu gör allt detta, så visa dig för världen." Inte ens hans bröder trodde nämligen på honom.

Men Jesus svarade: "Tiden har inte kommit för mig än, men för er är det rätt tid när som helst. Världen kan inte hata er. Men mig hatar den, eftersom jag vittnar om att dess gärningar är onda. Gå ni iväg till högtiden. Jag går ännu inte till den här högtiden, för min tid har inte helt och fullt kommit." Och så stannade han kvar i Galileen.

När bröderna hade gett sig iväg till högtiden gick Jesus sedan dit i hemlighet, inte offentligt. Judarna försökte få tag i honom under högtiden och frågade om någon visste var han var. Folket pratade mycket om honom i smyg. Några sa: "Han är en god människa", medan andra sa: "Nej, han bedrar folket." Ingen hade mod nog att prata öppet om honom, för alla var rädda för judarna.

Som Daniel är Jesus hotad till livet. Men till honom kommer ingen hjälp. Av sina närmaste släktingar får han inget stöd. När de uppmanar honom att bege sig till Judeen, gör de närmast narr av honom.

Vad folkets ledare ville med Jesus var allmänt känt. Som det brukar vara höll många med för att slippa problem. Men det fanns de som inte var övertygade av makthavarnas bedömningar. Jesus hade ju onekligen gjort mycket gott, det fanns många tack samma människor. Men det var bäst att vara försiktig med vad man tänkte.

Jesus ville först inte gå upp till Jerusalem under högtiden. Vad andra än tyckte, valde han sin egen väg. Och det var vid en annan högtid som den slutgiltiga uppgörelsen skulle äga rum. Ännu en tid skulle det dröja innan han skulle kunna inleda sin bön: "Fader, stunden har nu kommit" (Joh. 17:1).

Till slut kom dock Jesus till festen, men i hemlighet. Så är det är nu också. Det kan vara svårt att förstå var han är, och många lägger inte märke till honom. Vi ber om nåden att känna igen honom, att höra hans röst när evangeliet läses, att inse att han finns dold under nattvardens bröd och vin.

Onsdag i 5:e veckan i Fastan (24 mars)

3 Mos. 19:1-2,11-18

HERREN talade till Mose: "Säg till israeliterna: Ni ska vara heliga, för jag, HERREN, er Gud, är helig.

Ni ska inte stjäla eller ljuga eller bedra varandra.

Inte heller ska ni svära falskt och därigenom vanhelga er Guds namn, för jag är HERREN.

Du ska inte bedra eller röva från någon och du ska inte hålla inne en arbetares lön över en natt. Du ska inte förbanna den döve eller lägga något hinder för den blinde där han går fram. Frukta din Gud! Jag är HERREN.

Förvräng inte rättvisan. Ta inte parti för vare sig fattig eller rik. Döm din nästa rättvist.

Sprid inget skvaller bland ditt folk. Gör inget som riskerar din nästas liv, för jag är HERREN.

Bär inget hat mot din bror inom dig. Tillrättvisa honom för att du inte ska göra dig medskyldig. Du ska inte hämnas eller hysa agg mot någon bland ditt folk utan älska din medmänniska som dig själv, för jag är HERREN, er Gud."

För två veckor sedan överlämnades Guds bud till dopkandidaterna. Det var nu dags att pröva om de hade tagit dem till sig och låtit dem påverka sitt liv. Det blev naturligt att vid dagens gudstjänst på nytt läsa ur Guds lag.

Det blev också till påminnelse för botgörarna. De var på väg tillbaka in i gemenskapen i tron på Herren Jesus. Den tron skall leda till ett liv i hans efterföljelse. Det hade de inte lyckats med, men det fanns en väg tillbaka. På nytt gjordes klart för dem hur livet som kristen skall formas.

Vi behöver alla ständigt på nytt betänka vad Gud förväntar sig av oss. Under Fastan är vi mer angelägna än annars att leva som Gud vill. Då kan det vara av betydelse att avstå från sådant som hotar att binda oss till världen. Men det är också en tid att med omsorg och kärlek nå ut till dem som drabbas av de onda makter som härjar i världen.

Ingen lyckas särskilt väl att följa Guds lag. Med till Fastan hör att botens vägar är öppna. Det är för att försona oss med Gud som Jesus är på väg in i sitt lidande.

(Onsdag i 5:e veckan i Fastan)

Joh. 10:22-38

Nu inföll tempelinvigningsfesten i Jerusalem. Det var vinter, och Jesus gick omkring i templet i Salomos pelarhall. Då omringade judarna honom och frågade: "Hur länge till ska du hålla oss i spänning? Om du är Messias, så säg det öppet."

Jesus svarade dem: "Jag har redan talat om det för er, men ni vill inte tro det. De gärningar jag gör i min Faders namn vittnar om mig. Men ni tror inte, eftersom ni inte hör till mina får. Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig. Jag ger dem evigt liv, och de ska aldrig i evighet gå förlorade. Ingen ska ta dem ifrån mig. Min Fader har gett dem till mig, och han är större än någon annan. Därför kan ingen ta dem ifrån min Faders hand. Jag och Fadern är ett."

Då tog judarna än en gång upp stenar för att kasta på honom. Men Jesus sa till dem: "Jag har låtit er se många goda gärningar från Fadern. För vilken av dem tänker ni stena mig?"

Judarna svarade: "Det är inte för någon god gärning vi vill stena dig, utan för att du hädar. Du, som är en människa, gör dig själv till Gud"

Då sa Jesus: "Står det inte i er egen lag att Gud sa: 'Jag säger att ni är gudar'? Man kallar alltså dem som fick ta emot Guds ord för gudar, och Skriften kan inte göras om intet. Hur kan ni säga om honom som Fadern har helgat och sänt till världen att det är hädelse när jag säger: 'Jag är Guds Son'? Om jag inte gör min Faders gärningar, då behöver ni inte tro på mig. Men om jag gör dem, så tro åtminstone på dem, även om ni inte kan tro på mig. Då ska ni veta och inse att Fadern är i mig och jag i honom."

Jesus har sagt att han är den Gode herden. Det som kännetecknar fåren i hans hjord är att de känner igen herdens röst och följer den. Och han ger sitt liv för fåren (Joh. 10:4,11).

Nu var Jesus i Jerusalems tempel, vid högtiden till minnet av dess återinvigning sedan Judas Mackabeos hade drivit ut grekerna. Högtiden påminde om att världens makter gör motstånd mot Bibelns Gud. Nu hade motstånd växt fram mot Jesus, då han sade sig vara Guds Son. Han tvingades notera att de flesta inte ville lyssna till hans röst, inte hörde till hans hjord.

När man frågade Jesus om han var Messias, bekräftade han det inte, utan hänvisade till sina gärningar. För den som ville försöka förstå, var det uppenbart att gudomlig, livgivande kraft var verksam. Problem, då som nu, är att man inte vill förstå.

Det handlar i grunden om att man inte vill lyssna till herdens röst. Den kommer med löften långt bortom vad världen kan ge. Men den ställer samtidigt kravet att man överger sina egna vägar och följer herden. I vår tid där individens frihet upplevs som så viktig, blir det kanske svårare än förr att underordna sig. Men löften och lydnad hör samman.

* * *

Detta är den gamla minnesdagen för **ärkeängeln Gabriel**, hans namn står kvar i almanackan.

Gabriel är den av ärkeänglarna som tjänstgör som Guds budbärare. Han omnämns i Dan. (8:16, 9:21) som den som uttyder syner. Enl. Luk. 1 blev han sänd först till Sakarias med budskap om Johannes Döparens födelse och sedan till Jungfru Maria för att bebåda Jesus. Hans namn betyder: 'Guds kraft'.

Det är även en dag att minnas ärkebiskopen och martyren **Oscar Romero**.

Han var ärkebiskop i El Salvador, och sköts denna dag 1980 ner mitt under det att han celebrerade mässan i ett sjukhuskapell. 1977 hade han som ganska konservativ blivit biskop, men när en av hans medarbetare mördades, förstod han att han måste ta ställning i det pågående förtrycket i landet. På olika sätt tog han sig an fattiga och förföljda.

Han blev den ende som vågade tala öppet, och hans predikningar i katedralen i San Salvador blev berömda, eftersom han utförligt redogjorde för den senaste tidens våldsdåd. Han uppmanade landets soldater att inte döda sina bröder, att hellre lyda Guds lag än militära order.

Han har blivit en symbol i hela Latinamerika för den kamp för mänskliga rättigheter, som han blev martyr för.

Jungfru Marie bebådelsedag (25 mars)

Det är idag den traditionella dagen att fira denna högtid. Dagen var allmän helgdag i vårt land fram till 1952.

Nio månader före Jesu födelses fest minns kyrkan hur ängeln Gabriel blev sänd till Maria för att bebåda Jesu födelse och kalla henne att bära och föda honom, Luk. 1. Maria är därför sedan kyrkomötet i Efesus 431 erkänd som *Theotokos*, 'Gudaföderskan', 'Guds Moder'.

Högtiden firades tidigast i östkyrkan, där den har blivit en av kyrkoårets viktigaste högtider: det var då inkarnationen tog sin början. Från 600-talet har dagen firats också i Väst, där den med tiden kom att bli 'Vår frus dag', av vilket vi har fått den folkliga förvrängningen 'våffeldagen'.

Dagen var länge nyårsdag i många länder, i England ända till 1752.

Jes. 7:10-15

HERREN talade till kung Achas:

"Be HERREN, din Gud, om ett tecken, nerifrån dödsriket eller uppifrån höjden." Men Achas sa: "Jag vill inte be, jag vill inte pröva HERREN." Då sa Jesaja: "Lyssna, Davids ätt! Är det inte nog att ni sätter människors tålmod på prov? Ska ni också pröva min Guds tålmod? Därför ska Herren själv ge er ett tecken. Jungfrun ska bli med barn och föda en son, och hon ska ge honom namnet Immanuel. Grädde och honung ska han äta tills han lärt sig att förkasta det onda och välja det goda."

Mitt i Fastan börjar nästa kyrkoår. Jungfru Marie bebådelsedag, tillsammans med Johannes döparens födelsedag vid Midsommar, är en prolog till Advent i höst. När Gud skulle bli människa, gjordes inga undantag. Därför börjar inkarnationen, Guds människoblivande, nio månader före hans födelse.

Med Jesus uppfylldes raden av profetior om Messias. Hans ankomst var noga förberedd. Inför Marie bebådelse blir naturligtvis profetian om jungfrun som skall bli havande särskilt viktig. Det hebreiska ord som användes var inte entydigt, därför har många översättningar 'den unga kvinnan'. Men när Gamla testamentet översattes till grekiska, redan före Kristi födelse, valdes 'jungfru'. Det är också så Matteus citerar det (Matt. 1:23).

Kung Achas fick erbjudande om att få ett tecken från Gud i en tid då Assyrien hotade riket. Kungen försöker verka ödmjukt from, men Jesaja genomskådar honom. Achas är i själva verket rädd för det gudomliga krav som kan vara förknippat med tecknet.

Man kan undra om profeten själv förstod vilket gudomligt budskap han framförde. Han agerade i en given situation. Men hans profetia hade siktet inställt lång in i framtiden. Det skulle inte handla om en befriare från jordisk makt, utan löftet gällde en Herre som skulle utplåna den sista fienden, döden (1 Kor. 15:26).

(Jungfru Marie bebådelsedag – torsdag i 5:e veckan i Fastan)

Luk. 1:26-38

I sjätte månaden sände Gud ängeln Gabriel till staden Nasaret i Galileen, till en jungfru som hette Maria och som var trolovad med en man som hette Josef, av Davids släkt.

Ängeln kom in och sa till henne: "Gläd dig, du högt benådade! Herren är med dig!"

Maria blev förskräckt och undrade vad ängeln kunde mena. Men ängeln sa: "Var inte rädd, Maria! Du har funnit nåd hos Gud. Du ska bli med barn och föda en Son, och du ska låta honom heta Jesus. Han ska bli stor och kallas den Högstes Son. Och Herren Gud ska ge honom hans förfader Davids tron. Han ska regera över Jakobs släkt för evigt, och hans kungamakt ska aldrig ta slut."

Då frågade Maria ängeln: "Men hur ska detta kunna ske? Jag har ju inte varit tillsammans med någon man."

Ängeln svarade: "Den heliga Anden ska komma över dig och den Högstes kraft vila över dig. Därför ska det barn du föder vara heligt och kallas Guds Son. Din släkting Elisabet väntar också barn, trots sin höga ålder. Hon, som man sa var steril, är nu i sjätte månaden. Ingenting är omöjligt för Gud."

Maria sa: "Jag är Herrens tjänarinna. Låt det bli som du har sagt." Sedan lämnade ängeln henne.

Jesus är Guds Son, han är "avlad av den Helige Ande". Men för att kunna bli människa måste han ha en jordisk mor. Endast den är människa, som är buren i sin mors liv under nio månader, och född av henne.

Gud måste alltså finna en mor till Jesus. En nödvändig förutsättningen är att Gud helgar och bereder den människa som han kallar till sin tjänst. Så var det med profeterna (Jes. 49:1, Jer. 1:5), och så var det Maria, hon hälsades av ärkeängeln Gabriel som "du högt benådade".

Men ändå kunde inget ske om inte Maria var beredd att svara ja till Guds kallelse. I Marias hus stod det den dagen och vägde. Hon frågade hur det skulle kunna ske. Men frågan var uppenbarligen inte ett försök att dra sig undan, utan en begäran om insikt, för att kunna utföra det Guds verk hon nu kallades till.

Bebådelsen hör med till det kommande kyrkoåret. När dagen nu kommer mitt i Fastan blir det påtagligt vart det till slut ledde. Maria skulle en dag tvingas stå vid sin sons kors. Men hon skulle också få glädja sig över hans uppståndelse. Det skulle bli som Gabriel sade: "Hans kungamakt ska aldrig ta slut" (2 Sam. 7:16).

* * *

Den ordinarie fastedagens texter (den första läsningen är ur den apokryfiska boken 'Tilllägg till Daniel'):

Till.Dan. B:2,11-22

Asarja ställde sig hos de andra och bad omvärd av elden denna bön. Han ropade:

“För ditt namns skull, överge oss inte för alltid, upphäv inte ditt förbund och ta inte din barmhärtighet från oss, för Abrahams skull, som du älskade, för din tjänare Isaks skull och för Israels, som var din helige! Dem lovade du att ge ättlingar lika talrika som himlens stjärnor och sandkornen på havets strand. Härskare, vi har blivit det minsta av alla folk; i dag är vi för våra synders skull obetydligast på hela jorden. I denna tid finns varken furste, profet eller ledare, varken brännoffer eller slaktoffer, matoffer eller rökelse, och ingen plats där vi kan offra inför dig och vinna nåd. Men ta emot oss när vi kommer med förkrossad själ och ödmjuk ande, som om detta vore brännoffer av baggar och tjurar och feta lamm i tiotusental. Må detta bli vårt offer inför dig i dag, och därtill en fullkomlig lydnad för dig, ty den som litar till dig skall aldrig stå med skam.

Nu följer vi dig helhjärtat, vi fruktar dig och söker oss till dig. Låt inte skammen drabba oss, utan visa din mildhet och din stora nåd i allt vad du gör med oss. Rädda oss, du som har gjort så underbara ting, och vinn ära åt ditt namn, Herre. Och må alla som skadar dina tjänare få blygas, må de bli utskämda trots all sin makt, må deras styrka bli krossad. Låt dem märka att du är Herren, den ende Guden, ärad över hela världen.” *(Bibel 2000)*

Luk. 7:36-50

En av fariseerna bjöd hem Jesus på en måltid, så han gick dit och slog sig ner för att äta. I staden fanns en kvinna som var en synderska, och hon fick höra att han var där i fariséns hus och åt. Hon gick då dit med en alabasterflaska väldoftande olja. Hon ställde sig bakom Jesus vid hans fötter och grät tills hans fötter var våta av hennes tårar. Sedan torkade hon hans fötter med sitt hår och kysste dem och smorde dem med olja.

När värden, som var farisé, såg det, tänkte han för sig själv: “Om den här mannen verkligen var en profet, hade han förstått vad det här är för en slags kvinna som rör vid honom, en synderska.”

Jesus sa till honom: “Simon, jag har något att säga dig.” Simon svarade: “Säg det, Mästare.”

“En man lånade ut pengar till två personer, femhundra denarer till den ene och femtio till den andre. Men ingen av dem kunde betala tillbaka, så han avskrev skulden. Vem av dem älskar honom mest?”

“Jag antar att den som var skyldig honom mest” svarade Simon. “Ja, det är riktigt”, sa Jesus.

Sedan vände sig Jesus mot kvinnan och sa till Simon: “Ser du den här kvinnan? När jag kom in i ditt hus gav du mig inget vatten så att jag kunde tvätta mina fötter, men hon har tvättat mina fötter med sina tårar och torkat dem med sitt hår. Du gav mig ingen hälsningskys när jag kom, men hon har kysst mina fötter utan uppehåll, ända sedan jag kom hit. Du smorde inte mitt huvud med olja, men hon har smort mina fötter med sin väldoftande olja. Därför säger jag dig att hennes många synder är förlåtna, vilket hennes stora kärleksfullhet visar. Men den som har fått litet förlåtet, visar lite kärlek.”

Sedan sa han till kvinnan: "Dina synder är förlåtna."

Då sa de övriga vid bordet till varandra: "Vem är han som till och med förlåter synder?"

Jesus sa till kvinnan: "Din tro har räddat dig. Gå i frid."

Under Fastan har torsdagarna varit särskilt inriktade på botgörarna. Det är nu sista torsdagen, innan de nästa vecka, på Skärtorsdagen, skall återupptas i församlingens gemenskap. De får då ett budskap som sammanfattar vad som gäller.

Först hörs en bön från Babylon. I den brinnande ugnen (Dan. 3) vänder sig de tre männen till Gud med bön om befrielse. Folket hade förts bort i fångenskap, då de hade övergett Gud. Männen erkänner att det var rättvist. Botgörarna kunde nu instämma i bönen, också de ville komma "med förkrossad själ och ödmjuk ande".

Med evangeliet gavs de budskapet att de skulle bli mottagna av Herren Jesus, och av församlingen. Hade den första läsningen gett ett obestämt hopp om förlåtelse, så fick de nu se att Jesus tar emot botgörare. De skulle bli bemötta på samma sätt som kvinnan: "Dina synder är förlåtna."

Jesus utstrålar möjligheten till förlåtelse. Kvinnan kände det, och kunde redan på förhand visa sin tacksamhet till honom. Men först måste man utan bortförklaringar och ursäkter erkänna sin synd. När Fastetiden inbjuder oss till eftertanke och botgöring, är det inte för att trycka ner oss med skuldkänslor. Det är för att vi skall söka förlåtelse, och fördjupas i vår tillgivenhet till Kristus.

Fredag i 5:e veckan i Fastan (26 mars)

Jer. 17:13-18

HERRE, Israels hopp,
alla som överger dig
ska stå där med skam.
De som vänder sig bort från dig
ska bli som det som är skrivet i sanden,
för de har övergett HERREN,
källan med det levande vattnet.

Hela mig, HERRE,
så blir jag helad,
rädda mig,
så blir jag räddad.
Det är dig jag vill prisa.
De säger till mig:
"Vad blir det av HERRENS ord?
Ska det inte slå in?"
Jag har inte smitit ifrån min tjänst
som herde i din efterföljd,
inte heller har jag bett dig sända olycka.
Du vet om allt som uttalats av mina läppar,
allt vad jag sagt har du hört.
Bli inte till förskräckelse för mig!
Du är min tillflykt i en ond tid.
Låt dem som förföljer mig
stå där med skam,
men låt mig få slippa skämmas.
Låt dem bli förskräckta,
men låt mig få slippa skrämmas.
Låt den onda tiden drabba dem,
krossa dem med dubbel förödelse!

Nu mot slutet av Fastan hör vi profeten Jeremias röst. Han kom inte med några löften om Messias. Men hela hans liv förebådade vad som skulle hända med Jesus. Han förkunnade det gudomliga budskap han hade fått. När han försökte dra sig undan, blev det "som om det brann en eld inom mig". Han kunde inte stå emot (Jer. 20:9).

Men när han framförde Guds anklagelse mot folket, att de övergett honom, blev han förföljd. Han bad att få slippa plågan, men var beredd att uthärda den. Utan Gud finns ingen framtid. Vad människan än presterar blir som 'skrift i sanden', det suddas bort av nästa våg.

Nu påminnes dopkandidaterna om att Herren är "källan med levande vatten". Som på Jeremias tid var det många som inte sökte sig dit. Men deras liv skulle nu nyskapas i dopvattnet. Att de skulle kunna få dela profetens och Jesu lidande var en risk de var beredda att ta.

För oss som är döpta blir profetens ord varnande. Vi har väl inte övergett det liv som har getts oss i dopets vatten? Kan vi som profeten betyga att vi inte har svikit den trons kallelse vi har fått, även om den är mindre än hans?

(Fredag i 5:e veckan i Fastan)

Joh. 11:47-54

Då kallade överstepräster och fariseerna samman hela det judiska rådet. De sa: "Vad ska vi göra? Den här mannen gör ju många tecken. Om vi låter honom fortsätta börjar snart hela folket att tro på honom, och då kommer romarna att förstöra vårt tempel och vårt folk."

En av dem, Kajafas, som var överstepräst det året, sa då till dem: "Nu förstår ni nog ingenting! Ni bör ju inse att det är bättre för er om en enda människa dör än att hela folket går under."

Detta sa han inte av sig själv. Nej, eftersom han var överstepräst det året talade han profetiskt att Jesus skulle dö för folket, och inte bara för dem, utan också för alla kringspidda Guds barn, för att samla och förena dem. Från den stunden var de fast beslutna att döda Jesus.

Jesus vandrade därför inte längre öppet omkring bland judarna utan drog sig bort till utkanten av öknen, till Efraim, där han stannade med sina lärjungar.

När Jesus uppväckte Lasaros från de döda, började många tro på honom (se fredag i förra veckan). Det gjorde folkets andliga ledare djupt bekymrade. De var på väg att förlora sin auktoritet. Men de fruktade också att uppslutningen kring Jesus som Messias skulle kunna leda till uppror. Ett sådant skulle romarna slå ner med våld, och vad som då kunde ske visste man inte.

De skulle gå så som de befarade, men med att annat uppror, 35 år senare. Då erövrades Jerusalem, templet förstördes (för att inte byggas upp igen) och judisk bosättning i Bibelns land tunnades ut. Men då hade de flesta kristna redan lämnat för andra platser i östra Medelhavsområdet.

Man beslutade alltså slutgiltigt att döda Jesus. Johannes konstaterar att när översteprästen Kajafas gjorde en cynisk politisk bedömning, talade han i själva verket profetiskt inspirerat. Från den siste översteprästen, innan det nya förbundet skulle slutas genom att Jesu dog för folket, hördes trots allt Guds röst.

Det var i detta nya förbund dopkandidaterna om drygt en vecka skulle inneslutas genom dopet. De tillhörde de Guds kringspidda barn som nu skulle samlas. Guds märkliga väg är att beslutet att döda Jesus ledde till liv för dem som tar emot honom som Herre och Frälsare.

* * *

En tid (inte längre) mindes man denna dag 'Marias sju smärtor'. Till mässan hörde sekvensen *Stabat Mater*, 'Modern stod (fylld av smärta vid korset)', senare tonsatt av många kompositörer.

Lördag i 5:e veckan i Fastan (27 mars)

Jer. 18:18-23

Då sa de: "Kom, så gör vi upp planer mot Jeremia. För prästernas undervisning av lagen går inte förlorad, inte heller de visas råd och profeternas ord. Kom, så förtalar vi honom, vi struntar i vad han säger."

HERRE, lyssna på mig!

Hör vad mina motståndare säger!

Ska gott lönas med ont?

De har grävt en grop för mig.

Tänk på hur jag stått inför dig

och talat väl för dem

för att vända bort din vrede från dem.

Låt därför deras barn svälta ihjäl,
och överlämna dem själva åt svärdet.

Låt deras hustrur bli änkor och barnlösa,
deras män dö i epidemier

och deras unga män dödas med svärd i strid.

Låt skrik höras från deras hus,

när du plötsligt låter rövare anfalla dem.

De har grävt en grop som de vill fånga mig i,

och de har lagt ut snaror där jag ska gå.

HERRE, du känner till

hur de planerar att mörda mig.

Förlåt inte deras brott

och utplåna inte deras synd.

Låt dem ligga slagna inför dig,

och ingrip mot dem i din vrede.

Också idag hör vi profeten Jeremia tala med ord, som Jesus skulle kunna ha gjort till sina, åtminstone de i bönens inledning. Motståndet mot honom hade växt. Även om Jeremia inte dödades, tänkte väl Jesus på honom när han grät över staden "som mördar profeterna och stenar dem som sänts till dig" (Matt. 23:37).

Som Jeremia är Jesus omgiven av motståndare som förtalar honom. Snart skall de ha grävt färdigt 'en grop' för honom. Också han har 'talat väl' för sina medmänniskor. Det är uppenbart att han har bett för dem, så som han sista kvällen kan säga till Petrus: "Jag har bett för dig att du inte helt ska tappa tron" (Luk. 22:32).

Men sedan får Jeremia fortsätta ensam. Att han så ber att Gud brutalt skall straffa hans motståndare, har att göra med att man då ännu inte trodde på möjligheten till uppståndelse. Gud som är rättvis och uppehåller rätten, måste därför verkställa domen medan förövarna är kvar i livet.

Men med honom som är Uppståndelsen och livet kan något annat förkunnas. Det kommer en tid för Gud att döma. Men dessförinnan vill han förlåta, som Jesus skall visa inför sin korsfästelse: "Fader, förlåt dem, för de vet inte vad de gör" (Luk. 23:34).

(Lördag i 5:e veckan i Fastan)

Joh. 12:10-36

Översteprästerna bestämde sig då för att döda Lasaros också, eftersom fler och fler judar lämnade dem och istället började tro på Jesus.

Nästa dag fick en stor folkmassa som kommit till högtiden höra att Jesus var på väg till Jerusalem, och de tog palmkvistar och gick ut för att möta honom. De ropade:

“Hosianna!”

“Välsignad är han som kommer i Herrens namn!”

“Israels kung!”

Jesus fick tag på en ung åsna och satte sig på den, som det står skrivet:

“Var inte rädd, dotter Sion.

Se, din kung kommer,
ridande på ett åsnefö.”

Lärjungarna förstod först inte detta. Men när Jesus hade förhärligats, kom de ihåg att så som det stod skrivet om honom, så hade det gjorts med honom.

Alla de som hade varit med när Jesus kallade ut Lasaros ur graven och uppväckte honom från de döda vittnade om detta. Därför var det så många som gick ut för att möta honom, när de hörde att han hade gjort detta tecken.

Men fariseerna sa till varandra: “Ni ser att ingenting hjälper! Hela världen följer ju efter honom!”

Bland dem som hade kommit till högtiden för att tillbe fanns det också några greker. De kom till Filippos, han som var från Betsaida i Galileen, och sa: “Herre, vi skulle vilja träffa Jesus.” Filippos gick då och talade om detta för Andreas, och tillsammans gick de och berättade det för Jesus.

Men Jesus svarade dem: “Den stund har nu kommit då Människosonen ska förhärligas. Ja, sannerligen säger jag er: om ett vetekorn inte faller i jorden och dör, förblir det ett ensamt korn, men om det dör ger det en stor skörd. Den som älskar sitt liv ska förlora det, men den som hatar sitt liv här i världen, han ska bevara det och få evigt liv.

Om någon vill tjäna mig, ska han följa mig, och där jag är, där ska också min tjänare vara. Om någon tjänar mig, ska han bli ärad av min Fader. Just nu är jag fylld av ångest. Ska jag be: ‘Fader, rädda mig från denna stund’? Ändå är det för den stunden jag har kommit. Fader, förhärliga ditt namn!”

Då hördes en röst från himlen: “Jag har redan förhärligat det och ska förhärliga det igen.” När folket som stod där hörde det sa de att det var åskan, medan andra sa att en ängel hade talat till honom.

Men Jesus sa: “Rösten hördes för er skull, inte för min. Domen faller nu över den här världen, nu ska den här världens härskare kastas ut. Och när jag har lyfts upp från jorden ska jag dra alla till mig.” Detta sa han för att göra klart för dem hur han skulle dö.

Då sa folket till honom: "Vi har fått lära oss i lagen att Messias ska stanna för evigt. Hur kan du nu säga att Messias ska lyftas upp? Vem är Människosonen?"

Jesus svarade: "Ljuset ska finnas hos er bara en kort tid till. Vandra medan ni har ljuset, så att inte mörkret får makt över er. Den som vandrar i mörker vet inte vart han går. Tro på ljuset, medan ni fortfarande har ljuset, så ska ni bli ljusets barn." Sedan Jesus hade sagt detta gick han bort och gömde sig för dem.

Med dagens evangelium får vi en föregripande skildring av det som i morgon skall ta gestalt i palmprocessionen. Vi gör oss beredda att sluta upp kring Herren Jesus, när han kommer till oss och så inleder Stilla veckan.

Jesus visste att 'stunden' nu hade kommit, den som han hade talat om redan när han gjorde sitt första tecken vid bröllopet i Kana (Joh. 2:4). Han kommer att 'lyftas upp' från jorden. Johannes noterar att han talade om sin död, men tänker också på att han skulle lyftas upp ur graven och slutligen till himlen.

Påskens 'tre heliga dagar' beskrivs nu med bilden av vetekornet. Som ett sådant kommer Jesus att läggas i sin grav på Långfredagskvällen. På Påskmorgonen kommer det att växa upp för att ge skörd. Och hela det frälsande skeendet samlas i det vetebröd som bärs fram, välsignas och delas ut på Skärtordagskvällen. I sin kropp och sitt blod sluter Jesus det nya förbundet.

Än en gång fick dopkandidaterna veta att de var i gott sällskap. I Jerusalem hade man beslutat att döda Jesus. Men 'greker' (med den termen avsågs alla som inte var judar) sökte sig till honom. Han skulle ju dö för att 'dra alla till sig'.

* * *

Denna dag minns vi kyrkofadern **Johannes Damascenus**.

Han var den siste av de stora grekisk-ortodoxa kyrkofäderna, är den på många sätt sammanfattar och fullbordar ortodox teologi. Han var född på 600-talet i Damaskus och var först, fastän han var kristen, liksom fadern ämbetsman vid den muslimske kalifens hov. Men sedan blev han munk i Mar Saba-klostret nära Döda havet.

Där skrev han böcker, bl.a. *Kunskapens källa*, där tredje delen är en sammanställning av traditioner från de grekiska kyrkofäderna. Han diktade också många hymner, som fortfarande används i den ortodoxa liturgin. Vi har en av dem i vår psalmbok, påskpsalmen "Kom med glädje och med sång, sjung om liv och frihet" (sv.ps. 470).

I bildstriden, när man under kejsarens ledning ville förbjuda användandet av bilder i kyrkan, var han aktiv för att försvara bilderna. Han menade att symbolerna var nödvändiga som förmedlare av det gudomliga, och förfäktade tesen att "Gud är i bilden liksom i nattvarden". Eftersom han bodde på arabiskt område, kunde han framföra sin teologi utan rädsla för kejsaren. Vid det sjunde kyrkomötet, i Nicea 787, avgjordes bildstriden genom att bilder tilläts. Men då var Johannes död sedan 749.